

AAgrunol moet betalen voor bodemverontreiniging

In 1983 is de bestrijdingsmiddelenfabriek AAgrunol uit de stadswijk Oosterpoort in Groningen verplaatst naar Delfzijl en Haren. Dit na jarenlange acties van buurtbewoners en de Milieufederatie Groningen. Tijdens de onderhandelingen over de verplaatsing in 1981 en 1982 was al duidelijk dat de bodem van het terrein sterk vervuild was.

Rare telex

Toch heeft een verhaalsakcie toen aan een dun draadje gehangen. De toenmalige staatssecretaris van Milieuhygiëne stuurde op het hoogtepunt van de onderhandelingen een telex met als stelling: dat het voor de hand ligt dat de kosten hiervan (de bodemsanering) zoveel mogelijk verhaald worden op de veroorzaker, i.c. het bedrijf, indien niet voor 1 december as. (1981) overeenstemming tussen gemeenten FBC wordt bereikt over een plan tot verplaatsing. Die overeenstemming kwam er. Maar gelukkig kregen de Milieufederatie en de Werkgroep AAgrunol lucht van deze rare telex en hebben zij brieven geschreven en een Tweede Kamerlid ingeschakeld. De Staatssecretaris heeft toen verklaard dat er geen sprake was van vrijwaring harerzijds van AAgrunol.

BV-konstrukties

In de periode 1979 tot 1983 is AAgrunol in gedeelten enkele keren van eigenaar veranderd. Eerst Akzo-Pharma, toen Fisons dat opging in FBC en laatstelijk Schering. Daarbij is sprake geweest van wisselingen van B.V.'s en naamsverwisselingen. In 1980 ontdekte de Milieufederatie bijvoorbeeld dat het briefpapier van AAgrunol B.V. precies hetzelfde bleef, maar dat het inschrijvingsnummer bij het handelsregister (de kleine lettertjes) ineens anders was. Voorts ontdekte zij B.V.'s die kennelijk achter de hand werden gehouden.

De gemeente Groningen is hiervoor in 1982, in verband met de verplaatsing en de aankoop van het AAgrunol-terrein, gewaarschuwd.

Op 10 november 1989 heeft de rechtbank van Groningen uitspraak gedaan in de zaak van de verhaalsakcie van de Staat tegen AAgrunol naar aanleiding van de kosten van de bodemverontreiniging. Het bedrag kan oplopen tot f 80 à 90 miljoen. De uitspraak is ronduit vergaand en vormt de kroon op het werk van de milieu-organisaties en enkele ambtenaren van de gemeente Groningen. De verhaalsakcie heeft namelijk ook een

opmerkelijke voorgeschiedenis.

Speurwerk milieuorganisaties

In 1983 hebben de Milieufederatie en de werkgroep AAgrunol via het handelsregister en het kadaster de diverse BV-konstrukties en onroerend-goed-transakties uitgespit. Het uitvoerige overzicht is onder meer naar het inmiddels gevormde Ministerie van VROM gestuurd. De nieuwe minister van milieubeheer heeft het doorgestuurd naar de landsadvokaat.

Dagvaarding

Op 21 november 1984 zijn AAgrunol B.V., Schering AAgrunol B.V. te Haren (gn) en één van de voormalige directeuren/eigenaar (drs. J. B.) gedagvaard door de Staat. Deze voormalige directeur deed de uitspraak dat men maar moest bewijzen dat de verontreinigingen in zijn tijd waren ontstaan, 'want die molekulen zijn natuurlijk niet gemerkt'.

In 1985 merkten de milieu-organisaties via het handelsregister dat ook de nieuwe AAgrunol B.V. eind 1984 'leeg' was, net als reeds eerder de oude B.V.

Enkele ambtenaren van de gemeente Groningen hebben veel gegevens verzameld omtrent de oorzaken en herkomst van diverse verontreinigingen op het terrein.

Op de openbare zitting in januari 1989 kwamen bewijsstukken op tafel van dumpingen van bestrijdingsmiddelen-afval onder een gebouw dat in de tijd van J. B. was opgericht. Op die wijze waren die molekulen dus toch gemerkt. Toen de pen van de advocaat van AAgrunol op de grond viel en hij hem oprapte, vroeg de rechter snedig: 'Door welke B.V. is die pen betaald?'

In dit geval wordt dat geacht vanaf 1972 of 1975 te lopen.

- AAgrunol moet reeds vanaf het begin (1946) bekend zijn geweest dat de in de bodem aangetroffen verontreinigingen, zoals kwik en arseen en enige andere stoffen, giftig waren, en schadelijk voor mens, dier en plant.

'Door desondanks kennelijk grote hoeveelheden zeer schadelijke stoffen in de bodem te laten weglopen, danwel op een andere wijze in de bodem te doen of laten geraken kan AAgrunol worden verweten dat zij in ernstige mate onzorgvuldig heeft gehandeld.'

- De nieuwe AAgrunol B.V. en Schering AAgrunol B.V. zijn voor de schadelijke gevolgen aansprakelijk, ook al hebben zij zelf de verontreiniging niet veroorzaakt.

Uitspraak

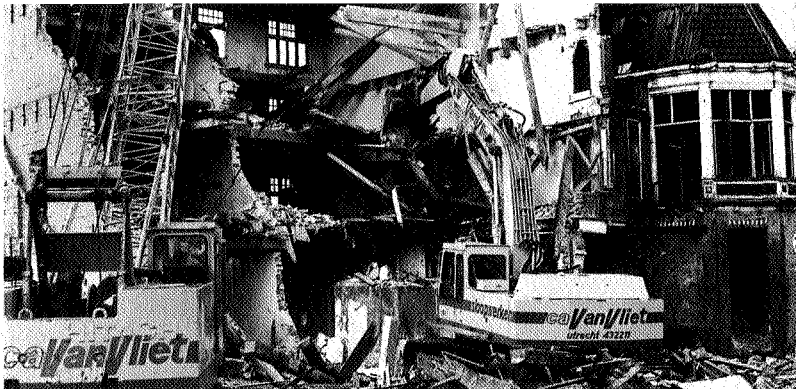
De uitspraak bevat een aantal opmerkelijke punten:

- De Staat kan in gevallen, die hebben gespeeld in het verdere verleden, verhalen op basis van een wetsartikel van 1983.
- De verjaringstermijn (30 jaren) begint te lopen vanaf het moment dat eerste kennis is verkregen van de bodemverontreiniging.

'Naar het oordeel van de rechtbank zijn de bedoelde handelingen van Akzo en Fisons dan ook te kwalificeren als een bewust afschermen van claims als de onderhavige.' En wat betreft de overdracht van de bedrijfsactiviteiten van AAgrunol B.V. aan Schering AAgrunol B.V.: *'Ook hierdoor zijn de aanspraken van derden beperkt met, gelet op de gehele gang van zaken, de kennelijke bedoeling om mogelijke aanspraken van derden te ontlopen en voor die overdracht,*

evenals de eerdere van N.V. AAgrunol naar AAgrunol B.V., is geen enkele andere reden aannemelijk geworden.'

- De voormalige directeur/eigenaar J. B. is (persoonlijk) mede aansprakelijk voor de gehele verontreiniging. Dat wil ook zeggen dat hij met de twee B.V.'s maar moet uitzoeken hoe de schuld zich onderling verhoudt. In het vonnis staat nog: *'De fabriek is gedurende de tijd dat B. de scepter zwaaide*

Sloop bedrijfspgebouwen AAgrunol.

over AAgrunol tot haar grootste omvang gegroeid. In die tijd hebben zich, gelet op de rapportages, reeds vele kalamiteiten op het fabrieksterrein voorgedaan en is gedurende meer dan twintig jaar lang de bodem verontreinigd. De onderneming is weliswaar aanvankelijk door de nieuwe aandeelhouder op dezelfde wijze voortgezet, doch juist onder B's verantwoordelijkheid zijn alle voorwaarden geschapen om door te gaan met de verontreiniging.'

Gevolgen

- De gedaagden moeten alvast ruim f 955 duizend plus wettelijke rente betalen in verband met voornamelijk onderzoekskosten.
- De gedaagden moeten voorts betalen de verdere kosten van voorbereiding en uitvoering aan de sanering van de bodemverontreiniging. Wat betreft dit laatste heeft hoger beroep tegen het vonnis (dat is inmiddels

ingesteld) opschortende werking.

- Als het vonnis in stand blijft zal het waarschijnlijk niet mogelijk zijn om alle kosten (tussen f 50 en 90 miljoen) werkelijk binnen te krijgen. Er zijn overigens rond Schering-AAgrunol nog weer andere B.V.'s aanwezig. Maar er is in ieder geval wel een voorbeeld gedagvaard.
- De gemeente Groningen houdt zich officieel stil. In 1982 sprak zij kontraktueel met AAgrunol af dat, als via verhaal op de veroorzaker zij haar 10 % van de saneringskosten of een deel daarvan terug zou krijgen, zij dit geld aan AAgrunol zou geven. Dit is waarschijnlijk een staartje van de rare telex van de Staatssekretaris. De landsadvokaat heeft overigens al gezegd dat de gemeente niets terug zal krijgen.
- Het is te hopen dat de uitspraak tot de Hoge Raad blijft staan. Dat zou een precedent zijn, ook voor niet-milieuzaken.
- Het zou mooi zijn als de uitspraak er aan bijdraagt dat de bodem nu goed en snel daadwerkelijk wordt gesaneerd.

Medewerkers

Drs. J. Abrahamse, eindredakteur Noorderbreedte
 Drs. R. Buisman, medewerker Nederland Gifvrij
 Ing. H. A. Booij, medewerker DHV Assen
 C. Ensink, Milieu Rndomme
 J. Holman, gemeenteraadslid PvdA Emmen
 Dr. W. Huurdeman, Regionale Inspectie Milieuhygiëne
 Drs. W. van de Pol, medewerker milieukundig ingenieursbureau Argus en redakteur Noorderbreedte
 Drs. J. Schreuder, medewerker milieukundig ingenieursbureau Argus en redakteur Noorderbreedte
 Drs. K. Siderius, redakteur Noorderbreedte en projectmedewerker themanummer Hoe schoon is Noord-Nederland?
 Ing. K. Stadens, medewerker Oosterhof Holman Milieutechniek
 Drs. E. Stadt, projectmedewerkster Bureau bodem en afval, provincie Groningen
 E. Storm van Leeuwen, directeur SEC
 F. Strik, medewerker SEC
 N. van der Veen-Bijvoet, Projectgroep Bodemverontreiniging Pittelo
 J. van der Wal, medewerker Waddenvereniging

Bronvermelding illustraties

Jan Abrahamse, pag. 28; Aerophoto Eelde, pag. 11; Benting, pag. 62; Wout Berger, pag. 3, 4, 21, 23, 26, 30, 31, 33, 34, 52, 54; Klaas Bieze, pag. 16, 43, 56, 69 rechts, 70; Ton Broekhuis, pag. 59, 65, 67, 69 links; Delta-phot, pag. 17; Drents-Asser Courant, pag. 63, 64; Wil Dwarswaard, pag. 6; Elsinga, pag. 18, 60; Cobie Ensink, pag. 22, 25, 27; Roelof Feringa, pag. 9, 10, 12 onder, 13, 19, 20, 61; Gert Fopma, pag. 41, 42 onder; Frigro Fotopers, pag. 46, 48; Dick van der Heijde, pag. 5; Jan Heuff, pag. 66; Pieter Honhoff, pag. 44; Paul Janssen, pag. 29, 49; Anne Marie Kamp, pag. 35; Fotodienst LNV, pag. 1; Renkema, pag. 51; Rijkspolitie Dienst Luchvaart, pag. 32, 38; Kees Siderius, pag. 36; Elmer Spaargaren, pag. 15, 24, 37, 57; Frank Straatemeijer, omslag en pag. 39, 40; Johan van der Wal, pag. 42 boven; René Wolters, pag. 2, 7, 8, 12 boven, 45, 53.